

USA:s HJÄLP TILL GREKLAND

Av generallöjtnant W. A. DOUGLAS

DEN som i dessa dagar för första gången besöker Grekland märker säkert att fattigdomen i landet ännu är stor och att mycket där är efterblivet, om man jämför med västeuropeiska länder. Men han måste trots detta få ett starkt intryck av att Grekland är ett land som befinner sig i rask utveckling. Han kan inte gärna undgå att se resultatet av den livliga byggnadsverksamheten och att lägga märke till den intensiva samfärdseln för att nu blott nämna vad som först sticker i ögonen. Och ändå är det nog så, att det endast är möjligt att fullt värdera denna utveckling, om man sett hur där såg ut, medan ännu inbördeskriget pågick. Med sådant perspektiv måste nämligen omdömet bli att Grekland på de senaste sex—sju åren har genomgått en nydaning, som man är frestad att beteckna som en förvandling.

Det var det alltmera alarmerande läget i Grekland 1947, där de kommunistiska upprorsmännen, trots engelsk hjälp till regeringen, hotade att helt vinna övertaget, som utlöste den s. k. Trumandoktrinen. En första summa av 300 miljoner dollars ställdes av den amerikanska regeringen till förfogande för hjälp åt Grekland och med dessa medel startades samma år en militär hjälpverksamhet, som gick ut på att avlösa engelsmännen och att reorganisera de illa åtgångna och starkt demoraliserade grekiska regeringstrupperna. De erfarenheter som man då gjorde på amerikanskt håll, och som torde ha haft sin motsvarighet både i Frankrike och Italien, bidrogo till att året därpå utforma den s. k. Marshallplanen, vilken som bekant gick ut på en mycket omfattande hjälpverksamhet i stora delar av Västeuropa. Fr. o. m. 1948 beviljades från amerikansk sida enligt denna plan årligen stora summor för Greklandshjälpen och en organisation skapades i Grekland för att omhänderha denna verksamhet. Denna organisation fick namnet »The United States Operations in Greece». Det klart uttalade målet för hjälpen i Grekland var rent politiskt. Det gällde att rädda landet från kommunism och detta skulle ske genom upprorets kuvande, genom att

bota de mycket omfattande krigsskadorna och genom att ekonomiskt och socialt åter sätta det grekiska folket på fötter. I överensstämmelse härmed och med största framsynthet fick också den amerikanska hjälporganisationen från början en mycket mångsidig struktur. Det var ej blott talrika och högkvalificerade militära krafter som här sattes in. Civila experter av alla slag såsom skattesakkunniga, civilekonomer, industrimän och lantbruksteknici flyttade över till Grekland, fullt medvetna om att deras verksamhet där skulle komma att pågå i åratals.

Hjälpverksamheten sattes in i elfte timmen, ty läget i Grekland var i själva verket förtvivlat. Det kan i korthet karakteriseras sålunda: Större delen av landet behärskades eller hotades av de kommunistiska rebellerna, som obehindrat understöddes från Albanien, Jugoslavien och Bulgarien. Regeringsmaskineriet var förlamat, stridskrafterna få, illa utrustade och demoraliserade. Skattkammaren var tömd, alla större hamnar förstörda, 95 % av järnvägarna obrukbara, endast 10 % av alla handels- och fiskefartyg brukbara, nationalinkomsten minskad till 40 % och industriproduktionen till 35 % av förkrigsnivån.

Under de första två åren, dvs. 1949 och 1950, tedde sig arbetsuppgifterna därför rent överväldigande. Det var inte endast de militära problemen som fordrade en snabb lösning; de sociala och ekonomiska voro i lika mån påträngande. I militärt hänseende gällde det en mycket omfattande reorganisation av de grekiska regeringstrupperna, som måste tillföras nya vapen och ny utrustning, och som måste stöttas både då det gällde organisation och utbildning. Och samtidigt måste talrika officerare direkt sättas in som rådgivare och experter under de pågående och alltmera omfattande operationerna mot de upproriska. Men som det grekiska näringslivet helt och hållet hade brutit samman, gällde det samtidigt att säkerställa det grekiska folkets behov av livsmedel och nödvändiga konsumtionsvaror av alla möjliga slag. Detta kunde inte ske utan att de förstörda hamnarna iordningställdes och att vägar och järnvägar reparerades eller nybyggdes i samma mån som man vann terräng i landet. Samtidigt måste man omhänderta den mycket stora del av befolkningen, uppgående till omkring $\frac{1}{3}$, som hade flytt undan rebellernas härjningar och samlats till städerna. I samband härmed uppstodo stora krav på sociala välfärdsåtgärder i alla möjliga riktningar.

När så äntligen, efter åratals inbördeskrig, de kommunistiska rebellerna hade slagits ned, kunde man först med fullt allvar ta

itu med alla de uppgifter, som skulle kunna sammanfattas i begreppet att säkerställa landet mot framtida kommunism. Redan 1949 hade man börjat härmed, men programmet växte ut under de båda följande åren. Det blev omfattande nog. Den stora fattigdomen måste motverkas genom att ge landets näringsliv nya utvecklingsmöjligheter och att på så sätt göra det möjligt för det grekiska folket att genom eget arbete resa sig ur sitt fruktansvärda nödläge. Det kom här i första hand an på att understödja och utveckla jordbruket, landets huvudnäring. Detta skedde på bred front under ledning av otaliga experter. Stora summor åtgingo för inköp av 100 000-tals lantbruksmaskiner och redskap av olika slag, för bevattningsanläggningar, för import av gödningsämnen samt för återupprättande och nyordnande av den ruinerade boskapsskötseln. Stora områden nyodlades härjämte och nya växtslag infördes. Denna verksamhet pågår alltjämt, men verkan har för länge sedan gjort sig gällande. Sålunda hade redan 1953 veteproduktionen stigit till 183 % av förkrignivån, bomullsproduktionen till 214 % och risproduktionen till 2 000 %. Hela livsmedelsimporten, som 1948—49 låg på 167 miljoner dollars, hade 1954 minskats till 40 miljoner, samtidigt som exportvärdet av jordbruksprodukter hade höjts från 84 till 111 miljoner.

Ifråga om andra näringsgrenar gick man delvis en annan väg. Man upprättade lånefonder. På detta sätt återupprättades livsmedelsfabrikerna, fiskerierna, gruvväsendet och industrien i allmänhet. Under detta arbete kom man mycket snart underfund med att en av det grekiska näringslivets största svårigheter låg i bristen på elektrisk kraft, vilken i sin tur hade sin främsta grund i den låga nederbörden. Detta lika viktiga som svårlösta problem tog man sig an genom ett omfattande kraftverksbygge som just förliden vår har slutförts. Med en insats av beräknade 117 miljoner dollars har man åstadkommit 3 hydroelektriska kraftstationer och en ångcentral baserad på brunkolsbränsle. De kunna sammanlagt leverera 175 000 kilovatt, och elkraft från dem distribueras nu över hela landet. Hela avkastningen från dessa kraftverk kommer den grekiska staten tillgodo.

Huru nödvändigt det var att med största energi ta itu med byggnadsverksamheten framgår bl. a. därav, att enbart på landet omkring 5 000 byar hade blivit mer eller mindre förstörda. Med amerikanska pengar och organisation har man hittills byggt upp över 50 000 2-rumshus och reparerat omkring 100 000 andra hus. Byggnadsmaterial har ställts till förfogande för ombyggnad av omkring

90 000 hus, vilkas ägare själva ansågos kunna ombesörja arbetet. Numera ges lån för nybyggnader från en hjälpfond, som upprättats av amerikanerna. Men det är inte endast bostadshus som på detta sätt direkt eller indirekt uppförts. Inte mindre än 3 800 skolor ha blivit reparerade och försedda med inventarier.

En viktig förutsättning för näringslivets uppblomstrande har naturligtvis varit kommunikationernas återupprättande från det djupa förfall vari de råkat under det långa kriget. Ifråga om järnvägarna ha 2 500 km spår blivit nylagda, vilket utgör över 90 % av hela nätet. 256 broar och 12 tunnlar ha blivit nybyggda, och den rullande materielen, som hade minskats till omkring 700 enheter, hade före 1954 åter kommit upp till över 6 000. Samtidigt har man tagit itu med vägväsendet, reparerat alla större hamnar och understött anskaffandet av motordrivna fartyg samt last- och personbilar. Den betydelsefulla Korinthkanalen har reparerats. Antalet motorfordon hade när kriget slutade gått ned till omkring 1 000 och är nu uppe i 35 000. Knappast någonstades torde proportionsvis ett så stort antal bussar vara i verksamhet som i Grekland.

Det skulle säkert här föra för långt att närmare gå in på detaljer i hela detta återuppbyggnadsarbete, som i själva verket berört nästan alla områden i det grekiska folkets liv, men ett par siffror och synpunkter må dock ytterligare anföras. Under de sju år som den amerikanska hjälpverksamheten i Grekland pågått ha sammanlagt 1 262 miljoner dollars eller omkring 6,5 miljarder svenska kronor pumpats in i landet. Maximum nåddes under år 1950. Hjälpsumman steg då till 282 miljoner dollars. Under år 1954 erfordrades endast 21 miljoner. Att märka är att dessa pengar icke utgöra några lån. De ha skänkts till det grekiska folket av det amerikanska. Det har visserligen legat ett politiskt syfte bakom denna gåva, men detta hindrar ju inte att det grekiska folket dragit full nytta av gåvan. Det må också framhållas att de amerikanska pengarna icke utslutande ha gått åt att bekosta amerikansk import. Så snart det gällt industrimateriel har man tvärtom sett till att få ut det mesta möjliga för pengarna och därvid i stor utsträckning gjort sina beställningar i Europa.

Den amerikanska hjälpverksamheten befinner sig nu under avveckling. Detta återspeglas ej endast genom att summorna minskat utan också därigenom att en hel del områden för hjälpverksamheten numera helt har övertagits av de grekiska myndigheterna. Undan för undan strävar man på amerikansk sida till inskränkningar. Så har t. ex. så gott som all finansiell kontroll upphört,

sedan man från amerikanskt håll år 1952 medverkade till drakmans stabilisering. Numera kontrollerar man i huvudsak endast att den med amerikanska medel bekostade importen finner en med ändamålet avsedd användning. Tyngdpunkten av hjälpverksamheten ligger i närvarande stund inom området för jordbrukets utveckling.

Trots detta är »The Mission» (»The United States Operations in Greece») allt fortfarande en tämligen vidlyftig organisation. Den omfattar ännu i det närmaste 1 000 personer, varav ungefär hälften av officers ställning. Man kan säga att den ledes av ett triumvirat bestående av ambassadören, en general och en civil chef. Samarbetet mellan dessa tre herrar är helt kollegialt, eftersom de lyda under olika myndigheter i Washington. Det förefaller trots detta att vara utomordentligt effektivt. Av dessa tre herrar har generalen i närvarande stund måhända minst att göra, ty det militära programmet av Greklandshjälpen är i huvudsak slutfört. Det har bl. a. resulterat i att den grekiska armén av i dag såväl i personellt, organisatoriskt och vapentekniskt hänseende anses fullt tillräcklig att trygga landets gränser mot norr. På den civile chefen ligger nu huvudbördan, och hans personal består som en följd av de mångfaldiga uppgifterna av ett stort antal experter inom skilda områden. Under årens lopp ha talrika förändringar skett inom denna personal. Många ha rest hem och nya ha kommit, men det finns en kärna av folk som arbetat i Grekland alltifrån början. Bland dem är kännedomen om landet, dess folk och dess behov utomordentligt stor.

Alldeles bortsett från de rent tekniska svårigheter, som det för denna amerikanska personal har gällt att övervinna, måste man nog säga att uppgifterna varit fulla av vanskligheter. Amerikansk effektivitet har haft svårt att samsas med låtgåsystemet och all nedärvd korruption inom grekisk administration, all fallenhet för att sammanblanda vidlyftigt prat med verklig handling. Ofta ha också strävandena stött på motstånd, särskilt när den grekiska starkt utvecklade självkänslan icke beaktats, och det har säkerligen stundom skett. Att tacksamheten i Grekland inte är alltför stor och att kritiken mot de amerikanska välgörarna i vissa kretsar är mycket stark, därom är man inom »The Mission» väl medveten. Man är också genom erfarenhet, bl. a. senast vid den stora jordbävningsskatastrofen i Volos, på det klara med att hjälpverksamheten efter hand har blivit någonting, som man från grekisk sida tar såsom en självklar sak. Dagen efter Voloskatastrofen kommo sålunda alla större Athén-tidningar med enstämmiga krav på ytterligare amerikansk hjälp. Den blev också mycket snart igångsatt.

W. A. Douglas

Utan tvivel kunna de amerikanska Marshall-männen i Grekland med tillfredsställelse se tillbaka på de gångna årens arbete. De ha varit i den lyckliga belägenheten att stå som distributörer för en hjälpopoperation av största mått. En av dem sade nyligen. »Jag kan med en lätt travestering av Churchill säga: Aldrig i historien ha så många givit så få så mycket.» Och de ha sett sin verksamhet krönas med full framgång. Grekland synes i närvarande stund verkligen vara räddat undan kommunismen inte blott rent militärt utan inrepolitiskt. Den stora frågan just nu synes blott vara den, huruvida amerikanerna i Grekland åstadkommit en sådan ekonomisk och politisk stabilisering att en mera omfattande hjälpverksamhet icke längre är behövlig.
